

Alte Drucke

**Dauidis Chytræi In Historiam Iosvæ, Ivdicvm, Rvth, in
Prophetas & Psalmos aliquot; & Sententias Syracidæ**

Chyträus, David

Lipsiae, 1592

VD16 C 2504 T. II

Caput VII.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests please contact the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-148122](http://urn.nbn.de:gbv:ha33-1-148122)

Israël, qui ædificauit Samariam & cultum peculiarem ibi erexit, & pater impij regis Achab fuit, 3. Reg. 16. *Et omne opus domus Achab*) qui cultum Baalin vrbe Samaria instituit & pertinacissimè defendit, 3. Reg. 16. 17. 18. 19. Sed alioquin res magnas contra Syros gessit, 3. Reg. 20. 21. 22. dicitur tota illius posteritas à Hieu, 4. Reg. 9. 10.

Caput VII.

NAE mihi, Quia factus sum, sicut collectores fructuum æstiolorum, sicut racematores vindemia, & non est botrus ad comedendum. Primogenita desiderauit anima mea. Perijt bonus de terra, & rectus inter homines non est. Omnes sanguini insidiantur, vnuſquisq; fratrem suum venatur ad perniciem. Ad malum manuum beneficiendum seu patrandum Princeps postulat, & Iudex iudicat propter retributionem seu munera. Et potens loquitur prauitatem animæ suæ & corroborantem. Optimus inter eos est sicut paliurus, & rectus est sapientia ex spinis contexta spinosior. *cum* Dies speculatorum suorum, visitationis tuæ venerit, tum erit distractio eorum. Non credatis amico, non confidatis in duce. A dormiente in sinu tuo custodi ostia oris tui. Quia Filius contumeliam facit patri, filia insurgit aduersus matrem suam, & nurus aduersus socrum suam, & inimici viri domestici eius. Ego autem ad D O M I N U M respiciam, sperabo in Deum salutem meam, Exaudiet me Deus meus. Non læteris inimica mea super me, quia cecidi. Resurgam. Cum sedero in tenebris, D O M I N U S Lux mihi est. Iram D O M I N I portabo, quia peccavi ei, donec iudicet causam meam, & faciat iudicium meum. Educet me in lucem, videobo iusticiam eius. Et videbit inimica mea, & operiet eam confusio: quæ dicit ad me, vbi est D O M I N U S Deus tuus. Oculi mei videbunt eam. Tunc critin conculationem sicut lutum platearum. Dies erit ut ædificantur maceriae tuæ. Die illa longe propagabitur preceptum. Die illa etiam vsq; ad te venietur ab Aslur, & ad uitati-

uitatibus munitis, & à munitione usq; ad flumen, & ad mare à mari, & à monte ad montem. Ererit terra in desolationem propter habitatores eius, propter fructum operum eorum. Pasce populum tuum virga tua, gregem hæreditatis tuæ habitantes solitariè in sylua, In medio campi pascentur, in B A S A N & G I L E A D , sicut in diebus antiquis. Sicut in diebus egressionis tuæ de terra Aegypti ostendam eis mirabilia. Videbunt gentes & confundentur ab omni fortitudine sua. Ponent manum super os, aures eorum surdæ erunt, lingent puluerem sicut serpentes, velut reptilia terræ contremiscent in latibulis suis. D O M I N U M Deum nostrum formidabunt, & timebunt te. Quis Deus sicut tu? remittens iniquitatem, & transiens præuariationem reliquarum hæreditatis suæ. Non retinet in perpetuum iram suam, quia amat misericordiam. Reuertetur & miserebitur nostri. Conculcabit iniquitates nostras, & projicit in profundum maris omnia peccata nostra. Præstabis veritatem (*promotionem quam dedisti*) Iacob, & misericordiam (*quam promisisti*) Abraham, quam iurasti patribus nostris à diebus antiquis.

L O C I P R A E C I P V I .

I. *Concio Legis arguens peccata.*

II. *De Fiducia in solo Deo ponenda.*

III. *De causis calamitatum Ecclesie, & de veris CONSOLATIONIBVS
opponendis.*

IV. *Vaticinium de regno Christi & propagatione euangelij & ecclesia Christi
in totum orbem terrarum.*

V. *Doctrina Euangelij propria de Remissione peccatorum, seu de IUSTI-
FICATIONE, quæ nihil aliud est, quam Remissio peccatorum, propter Christum,
per fidem nobis donata.*

C O N C I O L E G I S .

VSitata prophetis (Esa. 5. 56. Psalm. 79. Genes. 49. Deut. 32.) & Christo (Iohan. 15. Matth. 20. 21.) similitudo est, qua populum Iudaicum & totam ecclesiam pingunt imagine VINEÆ, cuius putator & cultor est Deus ipse, qui per verbum legis & euangelij, sonans in ore ministrorum, fœcundos palmites, veræ VITI Christo insertos, purgat, ut dulces & copiosos fructus veræ fidei, invocationis, patientiæ, iusticiæ, beneficentiæ, & aliorum operum bonorum ferant, aridos autem palmites, & labruscas, contemnentes verbum Dei, & omnibus se sceleribus poluentibus,

luentes, in æternum ignem abiicit. Queritur itaq; Micheas, se ministrum & cultorem Vineæ Domini expectasse fructus conuenientes verbo, quod prædicauerat, videlicet auditores pios, sanctos, modestos, castos, beneficos, iustos, bonos principes & subditos. Sed omnes obstinata malitia in suis sceleribus perseverare, & tantum deteriores post suam prædicacionem fieri. Nullum esse sanctum Hasid seu beneficium in terra, nec rectum seu congruentem ad normam voluntatis & verbi diuini. Verum omnes impios esse, & aliorum, præcipue vero Doctorum vitæ ac fortunis retia tendere & insidiari, & velut spinas pungere. Cumq; malum aliquod præmanibus habent & alios iniuste ledere vel opprimere, idq; non solum manifesta vi, verum etiam prætextu Iuris perfidere cupiunt: auaros Principes & Iudices ἀρχαὶ τοῦ βασιλεῖας muneribus corrumpunt: atq; ita potentes, oppressis imbecillioribus, prauas cupiditates suas explent, & omnia pro libidine gerunt. Quare & diem Visitationis seu pœnæ certo imminere prædictit, in quo & tyranni principes ac potentes, & impij speculatori, qui potentibus adulati sunt, horrendis doloribus & angustijs opprimentur. Planc autem & verbis & sententijs congruit hæc prima pars Septimi capituli Micheas, cum quinto capite Esaiæ. Et similitudo de Vinea, commentario eruditus illustratur à Christo Iohannis 15.

Non credatis amico.

Non tantum Politica sententia est, quæ vafri illius Siculi, μέμνεσθαι, & Sophocleum illud, Σωφρόνιος οὐν ἐστιν οὐδὲν χειροπέδεος βετοῖς, inculcit: sed in Doctrina de D e o, & cursu veræ pietatis & fidei ac confessionis tenendo, nulli homini assueranti aliquid extra verbum Dei, credendum, nec vllis blanditijs vel terroribus, coniunctissimorum etiam & potentum amicorum, à verbo Dei & vera pietate nos abducentibus, obtemperandum: Verum soli Deo, eiusque verbo, firma & immota fide innitendum & parendum esse monet. Citatur à Christo, Matth. 10.

Ego autem ad Dominum respiciam.

Propria ecclesia Dei sapientia est, in calamitatibus & pœnis, non frangi animo nec succumbere dolori, sed veris consolationibus stabilito & firmato pectore crucem diuinitus impositam placide ferre, & in D e o nobis benevolentie ac propitio firma fide ac spe acquiescere & latari. Ethnici nec causas calamitatum principales nec consolationes veras norunt, alij necessitate fatali, alij fortuito casu eas accidere, quasdam verò nostris erroribus & cupiditatibus accersi disputant. In consolando nullam D e i præfenz, auxilij, mitigationis, & liberationis diuinæ mentionem faciunt, sed necessitatis solummodo ferendi mala, quæ dolendo mutari non possunt, & exemplorum totius generis humani miserijs oppressi, & dignitatis patientie ac constantiae, &c. meminerunt. At Micheas hoc in loco, & principalem causam efficientem miseriarum indicat, videlicet P E C C A T U M in nobis habens, quod multò leuius quam pro merito Deus punit, & præcipuum acrimissimam & maximè efficacem consolationem proponit, D O M I N U M D E V U M, qui paterna benevolentia nos propter Filium complectitur, & nobis præfens adest in ærumnis, exaudit nostros gemitus, & sua promissione ac spiritu nos confirmat, ut perferre onus possimus: mitigat quoque immensa bonitate poenas peccatorum nostrorum, & tandem ex morte & omni-

omnibus malis nos liberatos resuscitat ad vitam, lætitiam & gloriam æternam. Hanc Fidem & spem in Deo nobis proprio & æternam salutem certō datur, adquiescentem, Micheas his verbis describit: Ego ad Dominum respiciam, sperabo in Dominum salutem meam. Cum federo in tenebris dolorum, misericordiarum & calamitatum, Dominus lux mihi est, qui veram consolationem, lætitiam & vitam mihi impertit. Adhibetur autem ad hanc Micheæ concionem commentarij loco Psalm. 91. Qui habitat sub adiutorio altissimi: & posterior pars capituli 8. ad Romanos, & 2. Cor. 4. 5.

Dies, ut adfidentur maceria tua.

De restitutione ecclesiæ Israël post euersionem ab Assyrijs & Babylo nijs factam, & inchoatione ac propagatione regni Christi per totum orbem terrarum, de vocatione gentium, & Christo pastore ac rege ecclesiæ, supra in tertio loco secundi capituli, & in tribus prioribus locis quarti capituli, & tertio loco quinti capituli breuiter dictum est. Inde igitur illa ad præsens Micheæ vaticinium assumantur; Quod muros Ierosolymæ concilcatæ instauratum iri per propagationem præcepti (de quo Psalm. 2. dicitur, Prædicabo præceptum, Dominus dixit ad me, Filius meus es tu. Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Oculamini Filium, Beati omnes qui confidunt in eo) seu per prædicationem euangelij Christi toto orbe terrarum sparsi: ad quem pastorem & regem hæreditatis suæ, desolata & euersa terra & regno Iudaico propter peccata sua, ex Assyrijs & omnibus locis ac gentibus orbis terrarum (Psal. 72. Zach. 9. Dominabitur à mari ad mare, & à flumine usque ad terminos terræ) magna hominum multitudo conueniet, Quæ verbo euangelij in hoc mundi deserto copiose pascetur ac defendetur, & maioribus ac præstantioribus bonis, quam in eductione ex Aegypto, donabitur, æterna liberatio ne, vita, & gloria. Gentes etiam, abiecta omni suæ sapientiæ, fortitudinis & cultuum fiducia, nec docebunt amplius ac prædicabunt suas religiones & cultus, nec alios docentes audient, sed agnoscet peccata sua, & maledictionem iræ Dei & æternæ damnationis propter peccatum ipsis impositam: ideoque vero corde contremiscent, & peccare desinent, & vero timore Dei, omnia vitæ consilia & actiones, ad normam voluntatis & verbi diuini, conformabunt.

Quis Deus sicut tu? remittens iniquitatem.

Propria euangelij doctrina, & à legis concionibus, iram Dei & horrendas pœnas propter peccata denunciantibus, quas cap. 1. 2. 3. 6. audiimus, longissime discernenda est PROMISSIO REMISSIONIS peccatorum & vitæ ac salutis æternæ, ex gratuita Dei misericordia propter Christum semen, Abrahæ & Iacobo promissum, donandæ. Nam lex non promittit remissionem peccatorum, nec quenquam hominum à peccato & morte liberat, sed omnes pariter pronuntiat reos esse iræ Dei & presentium ac æternarum pœnarum propter peccatum. Euangelij vero vox propria est, quam Petrus Actorum decimo recitat: Christo omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnem, qui credit in eum. Et Paulus Rom. 3. Iusticia Dei sine lege reuelata est, testificata per legem & Prophetas. Omnes enim peccauerunt, & carent gloria Dei, Iustificantur autem gratis, Dei gratia, per redemptio-

demptionem factam in Christo Iesu, quem proposuit Deus propiciatorum per fidem in sanguine eius, ad ostendendam iusticiam suam in eo, quod remittit peccata, quae adfuerunt. Est autem hec Micheæ concio interpræcipua prophetarum testimonia; quæ iusticiam euangelij, seu Remissionem peccatorum propter Christum donatam describit, illustratam expositione causarum, efficientis, impulsuæ, & formalis.

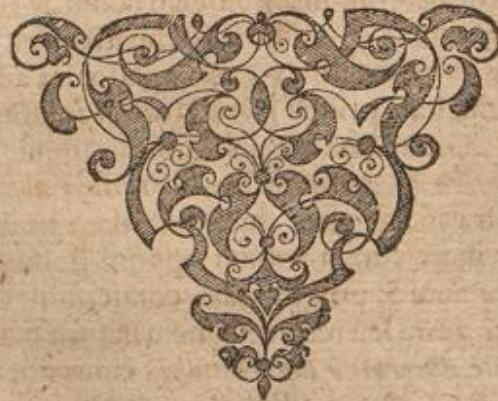
Causa efficiens principalis iusticiæ est Deus immensa bonitate & misericordia remittens peccatum, vt hic dicitur: *Quis Deus sicut tu remittens iniquitatem.* Rom. 8. Deus est qui iustificat. Causæ Impulsuæ, quibus mouetur Deus, vt peccata nobis remittat, sunt, non virtutes & benefacta nostra, sed Dei veritas & misericordia seu gratia Abrahæ & Iacob, propter semen benedictū promissa, & iureiurando Dei confirmata, Gen. 22. Psalm. 110. Quod epistola ad Ebræos cap. 6. euoluit. Causa formalis iusticiæ nostræ coram Deo est gratuita remissio seu condonatio peccatorum nostrorum, imputata nobis per fidem aliena Christi iusticia, qui suæ obedientia in passione & morte, debitum pro nobis persoluit, & iusticæ diuinæ integræ satisfecit. Hanc causam formalem Micheas hoc in loco lexies mutatis verbis ferè synonymis per Expolitionem repetit. 1. Remittit iniquitatem, seu leuat & tollit à nobis iniquitatem, Psalm. 32. Beatitudines quorum remissæ sunt iniquitates. 2. Transit seu præterit, nec aspicere dignatur peccata eorum, qui in Christum credunt. 3. Non retinet in perpetuum, sed immensa bonitate & misericordia remittit iram suam aduersus peccatum, Psalm. 102. Non in perpetuum irascetur, misericors & misericordior Dominus, nam totus ille Psalmus, velut insignis commentarius, ad presentem Micheæ concionem adhibendus, & de verbo ad verbum singularis ediscendus est. 4. Reuertitur ad nos & miseretur nostri, quos propter peccata iratus dereliquerat & deseruerat. 5. Subiicit & supprimet pedibus ac conculcat seu pessundat iniquitates nostras, vt plane aboleantur & in æternam obliuionem veniant. 6. Projicit in profundum maris omnia peccata nostra, ubi tecta & sepulta, non amplius à quoquam conspicui poterunt. Hæc eam ob causam tot verbis inculcat Micheas, vt veram & efficacem consolationem venenatis mortibus desperationis opponendam animi teneant: ac vt doceat, iusticiam nostram coram Deo, nihil aliud est, quam gratuitam Remissionem seu condonationem peccatorum nostrorum: nec duas esse partes iusticiæ seu iustificationis nostræ, Remissionem peccatorum propter Christum, & renouationem naturæ per spiritum sanctum, seu nouam obedientiam, seu nostras qualitates & virtutes. Ideo & hoc in loco Micheas & vniuersa scriptura remissionem peccatorum per Christum prædicans, ostendit totam salutem & iusticiam nostram in ea positam esse. Et Paulus Rom. 3. & 4. ubi ex professo articulum Iustificationis integræ & accuratè explicandam suscipit, diserte iusticiam & beatitudinem hominum, in remissione, aut non imputatione peccati collocat. *Et imputare iusticiam affirmat idem esse, quod non imputare vel tegere peccatum.* Nec ullam in tanta explicatione renouationis aut regenerationis seu vivificationis seu nouitatis vitæ mentionem vel unico verbo facit. Non igitur potest pars iusticiæ coram Deo constitui nostra nouitas aut vivificatio, cum in eo loco, qui absolutissimam in tota scriptura & perfectam doctrinæ Iustificationis explicationem continet, a Paulo ne quidem nominatur. Sed solius Remissionis peccatorum seu imputationis iusticiæ meminit: ac inter cetera ad. Chrt.

Christum à Deo propitiatorē constitutum esse per fidem in sanguine eius, ad ostendendum, quod iustificet Remissione peccatorum, quae adfuerunt. Postea saepe *Iustificationem* *opponit condemnationi*, & quidecum promiscue vocabulis *Iustificationis*, *Remissionis* peccatorum, *reconciliationis*, *imputationis* iusticiæ vtrit. Sicut & Christus Luc. 18. publicanum petentem reconciliationem seu remissionem peccati, affirmat iustificatum descendisse in dominum suam. Deniq; tota etiam scriptura veteris Testamenti, ac in primis Esaías cap. 53. 40. 43. 44. 38. 35. & alibi, iusticiam & salutem nostram in sola Remissione seu deletione peccatorum per Salvatorem Christum facta collocat. Ad hanc confirmationem, quæ sola errorem de duabus iusticiæ partibus euertere potest, accedit nativa & genuina & perpetua significatio verbi *Iustificare*, quod in Ebræa lingua ubiq; nihil aliud significat, quam absoluere à peccato & condemnatione, seu iustum pronunciare, ut plurimis testimonij Deut. 25. Proverb. 17. Esa. 5. 43. 50. Psal. 81. 142. confirmari potest. Nec aliter hoc verbum à Christo usurpatum esse inuenietur, Luc. 7. 10. 16. 18. alibi. Accedit eō testimonium Græcæ linguae, in qua vox δικαιοῦν, qua Paulus Ebræam vocem Hizdik expressit, usitatissime profus idem valet, quod iustum putare seu iustum censere, cuius significationis multa tūm in ceteris scriptoribus Græcis, tum verò in solius Herodoti lectio, circiter viginti duo illustria exempla obseruaui. Cūm autem de Deo & omnibus fidei articulis ita sentiendum sit, sicut se patefecit, & ex sermone diuino sumenda sit sententia, quam phrasis linguae sacræ & verba propriè intellecta gignunt: non dubium est, quin iustificare, propriè & verè, nihil aliud sit, quam à peccato absoluere & iustum pronunciare. & iustificatio sit peccatorum nostrorum seu debiti condonatio, imputata nobis aliena Christi iusticia, seu solutione debitū à Christo facta. Iam si nostra nouitas seu virtutes in nobis harentes, Remissione peccatorum seu imputationi iusticiæ Christi velut pars iusticiæ coram Deo, assuantur: manifestum est iusticia & verità Christi debitum honorem & gloriam integræ & perfectæ iusticie, & quæ sola in iudicio Dei subsistere potest, auferri. Nec minus adimit conscientijs certam & firmam consolationem & fidem languefacit & extinguuit conditio nouitatis seu Renouationis addita promissio, quam conditio meriti seu dignitatis propria, & facilis à nouitate ad nouam obedientiam seu bona opera transitus est, ut hæc quoq; pars esse nostræ iusticiæ, atq; ita ad Iustificationem & salutem nostram, velut pars principalis ad totum constituendum, necessaria esse dicantur. Grauissime autem Lutherus inquit: *Nisi Deus oculos* *sus auerterit, non tantum à peccatis, sed & à virtutibus nostris, non saluabimur.* Nam & virtutes nostræ in hac vita velut menstruatæ pannus pollutæ sunt, & iudicio seueri illius iudicis nequaquam opponi possunt. Itaq; Paulus simpliciter omnia opera ante & post primam conuersionem facta à Iustificatione excludit. & nouitatem vitæ seu renouationem naturæ per spiritum sanctum, Rom. 5. 6. 7. accuratè discernit à Iustificatione, cuius doctrinam cap. 3. & 4. absoluerait. & Rom. 8. Galat. 4. Ephes. 1. & alibi donationem Spiritus sancti inquit, esse sigillum & arrhabonem iusticiæ & iustitios. Quare nullo modo iusticiæ nostræ pars esse renouatio Spiritus sancti potest. Cumq; nemo domicilium & templum Spiritus sancti esse posset nondum coram Deo iustificatus: & Spiritus sancti donatio sit initium seu causa efficiens renouationis & viuificationis: perspicuum est, viuificationem, quæ ordine naturæ posterior est Iustificatione, nequaquam iusticiæ partem esse. Alioquin enim illud etiam

Ff 2   conse-

consequeretur. *Non omnes fide in Christo adquiescentes ex aequo iustificari, sed alium alio magis iustum & Deo placentem esse, sicut necesse est fateri renovationem seu dona spiritus sancti in alio maiora & illustriora esse, in alio minus illustria.* Atqui iusticia Dei aequalis est in omnes & super omnes, qui credunt. Nam Deus remittens peccata perfecte iustum reputat hominem, eumq; in gratiam recipit, perinde ac si non modò labe nulla peccati pollutus esset, verum etiam perfectam Legi Dei obedientiam exhibuisset, quam Christus pro nobis praestitit. *Huic iusticia Christi, cum perfecta & integrata, nostram nouitatem aut virtutes & opera addere: perinde est ac si quis purpurea uigie aut vesti ex auro vel margaritis contextæ folidum & cœnosum lodicem assuat.* Posseint & aliæ graues causæ & argumenta recitari, cur hæc corruptela duas partes Iustificationis constituens, quæ ex libro interim & Olsantri disputationibus in nostras etiam ecclesiæ irrepsit, summo studio & diligentia ex veræ ecclesiæ agro & finibus exterminanda sit. sicut Paulus, Lutherus & omnes recte docentes & nostræ etiam ecclesiæ semper accuratæ nouitatem vitæ, seu nouam obedientiam à Iustificatione distinxerunt. Oro autem Filium Dei Dominum nostrum Iesum Christum, qui primus ex sinu æterni Patris arcanum decretum de redemptione protulit, & ipse nobis factus est à patre, Sapientia, iusticia, sanctificatio & redemptio, uolumen doctrinæ suæ, & in primis puram & incorruptam euangelij de Iustificatione & æterna salute nostra sententiam, apud nos seruet & obsignet. Et omnium nostrum studia & labores & vniuersum vitæ cursum gubernet, ut ipse, vna cum eterno Patre, & Spiritu sancto, recte à nobis agnoscat & vere celebretur.

F I N I S E X P L I C A T I O N V M
I N M I C H E A M.

I N P R O.